

<http://dx.doi.org/10.16926/fil.2016.13.20>

Dawid DZIURKOWSKI
Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie

**Sprawozdanie z konferencji naukowej
„Apokryficzność (w) filozofii.
Nie/anty/pozaortodoksyjne dyskursy filozoficzne”,
Częstochowa, 29–30 września 2016 roku**

W dniach 29–30 września 2016 roku na Wydziale Filologiczno-Historycznym Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie odbyła się konferencja naukowa „Apokryficzność (w) filozofii. Nie/anty/pozaortodoksyjne dyskursy filozoficzne”¹. Zaliczana jest ona do cyklicznej serii spotkań² organizowanych co-rocennie jesienią przez Zakład Filozofii AJD³. Jej pomysłodawcami byli: dr hab. Maciej Woźniczka oraz dr Marek Perek. Celem przedsięwzięcia było zwrócenie uwagi na apokryficzną twórczość intelektualną stanowiącą dopełnienie interpretacji przyjmowanych w dziejach filozofii oraz wprowadzenie nowej perspektywy wobec kwestii dotychczas przemilczanych lub pomijanych.

¹ Organizatorzy konferencji zdecydowali się w jej tytule wprowadzić zabieg redakcyjny, który łączył kilka różnych wariantów rozumienia tematu. Tytuł: „Apokryficzność (w) filozofii. Nie/anty/pozaortodoksyjne dyskursy filozoficzne” w oczach odbiorców mógł być postrzegany w kategoriach apokryficzności w filozofii lub apokryficzności samej filozofii. Niemniej termin „apokryficzność” rozumiany jest jako odciągający od powszechnie przyjętych standardów.

² Warto przypomnieć, że wcześniejsze konferencje naukowe z cyklu spotkań organizowanych przez filozofów Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie zaaranżowano w dniach 25–26 września 2014 r. i w terminie 24–25 września 2015 r. oraz zatytułowano: „Niepomyślane – nie do pomyslenia. Rozpadliny, uskoki i zatory w tektonice dyskursu filozoficznego i naukowego” i „Negacja – konteksty logiczne, antropologiczne, metafizyczne”. Odbyły się one w ośrodku „Orle Gniazdo Hucisko”.

³ 1 września 2016 r. w Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie została dokonana zmiana nazw niektórych jednostek organizacyjnych na Wydziale Filologiczno-Historycznym. Zakład Filozofii formalnie przestał istnieć, ponieważ został przekształcony w Instytut Filozofii, z trzema zakładami: 1. Zakład Historii Filozofii, 2. Zakład Etyki i Erystyki, 3. Zakład Logiki, Metodologii i Epistemologii.

Konferencja rozpoczęła się w czwartek o godz. 12.50 skierowanymi do jej uczestników słowami powitalnymi dr. hab. Janusza Spyry – Prodziekana ds. Nauki Wydziału Filologiczno-Historycznego AJD. Następnie głos zabrali także: Dyrektor Instytutu Filozofii dr. hab. Adam Olech, który podziękował organizatorom za trud włożony w przygotowanie spotkania, oraz dr. Perek, akcentujący znaczenie tematu obrad.

Niniejsze sprawozdanie zostało napisane wyłącznie z mojego subiektywnego punktu widzenia. W związku z powyższym odczucia autorów oraz czytelników względem treści opisywanych przeze mnie referatów mogą w mniejszym bądź większym stopniu różnić się od zamierzeń prelegentów. Ponadto postanowiłem wyszczególnić i krótko opisać tylko część wystąpień, na których byłem osobliście i które uznałem za interesujące.

W pierwszym dniu wygłoszono dwanaście wystąpień podzielonych na cztery panele dyskusyjne. Kryterium selektywności wystąpień opierało się na podstawie stopnia ogólności poruszanego problemu oraz uwzględnienia specyfiki gałęzi naukowej. Przewodniczenie rozpoczynającym się obradom przypadło dr. hab. Arturowi Żywiołkowi.

Pierwszy referat, *Błędne etymologie, fałszywe genealogie, chybione skojarzenia oraz ich pożytki dla filozofii*, wygłosił dr. hab. Marcin T. Zdrenka, reprezentujący Uniwersytet im. Mikołaja Kopernika w Toruniu. Filozof odniósł się do fundamentalnych aspektów problemowych mieszczących się na płaszczyźnie metodologii filozoficznej. Zaznaczył konieczność wzmożonej uwagi nad etymologiami, które bywają piękne, lecz często fałszywe. Co istotne, jego zdaniem nie mają one zastosowania w analizach językoznawców i historyków idei. Drugie wystąpienie, *Filozofia jako apokryf*, zaprezentował dr. Stanisław Buda z Podhalańskiej Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Nowym Targu. Wyraził on przekonanie, że apokryficzność i kanoniczność są wpisane w daną kulturę, której immanentną cechą jest reinterpretacja tekstów, bowiem to właśnie treści niekanoniczne w głównej mierze wpływają na jej kształt. U podstaw niniejszego twierdzenia pojawiło się pytanie o trwałość tradycji cywilizacyjnej, innymi słowy – dlaczego tożsamość kulturowa nie może być dana raz na zawsze? Trzecią prelekcję, *Ludzkość u progu ideologicznej jaskini*, wygłosił dr. hab. Mieczysław Murat, reprezentujący Wyższą Szkołę Komunikowania, Politologii i Stosunków Międzynarodowych w Warszawie. Wedle przekonania filozofa apokryf jest czymś na pograniczu prawdy. Autor próbował walczyć ze sztywnością metodologiczną, przy czym jednocześnie uczciwie uznał, że jest ona niezwykle ważna. W opinii profesora najistotniejszy w rozważaniach filozoficznych jest *zwykły człowiek*. Na zakończenie swojego wystąpienia autor referatu postawił istotne pytanie: czy język naukowców zamkniętych w swoich książkach może dać coś „zwykłemu człowiekowi”?

Na uwagę zasługuje stwierdzenie, że pierwsza część spotkania miała charakter ogólny i wprowadzający do problemu apokryficzności (w) filozofii. Następ-

nie, po 30-minutowej dyskusji oraz krótkiej przerwie, dalszym rozważaniom przewodniczył ks. dr hab. Mirosław Pawliszyn. I tak czwarty referat, *Apokryficzne a midraszowe czytanie literatury*, zaprezentował dr hab. Adam Regiewicz, pracownik naukowy AJD. Co istotne, jako pierwszy w trakcie przedmiotowej konferencji zwrócił uwagę na filozoficzno-apokryficzny aspekt literatury będący sposobem jej interpretacji. Piąty referat, *Tristanowskie apokryfy*, odczytał dr hab. Żywiołek, także pracownik naukowy wymienionej Uczelni. Podczas swojego wystąpienia odtworzył i omówił tzw. *akord Tristanowski*, jednocześnie twierdząc, że jego autor, Richard Wagner, jest patronem nowoczesnych przemian kultury. Nie mogło także umknąć uwadze stwierdzenie profesora, iż element początku, będący rozpadem pewnej konwencji, nierzadko później staje się kanoniczny. Szósty referat, *Czy poeta może filozofować? – Mickiewicz, Słowacki, Krasiński*, był autorstwa dr hab. Wiesławy Sajdek, także pracownika naukowego AJD. W jego treści prelegentka przytoczyła poglądy wybranych historycznych uczonych na temat relacji filozofii względem sztuki. Omawiana problematyka semantyczna relacji między powyższymi nazwami nadała *meritum* całemu wystąpieniu. Nie ulega wątpliwości, że druga część konferencji była wyraźnie interdyscyplinarna. Łączyła w sobie filozofię z literaturą i sztuką. Warto odnotować, że atrybutem spotkania były różnice metodologiczne wyrażające znaczącą odmienność w formułowanych problemach badawczych.

Po krótkiej przerwie trzecią część obrad rozpoczął dr hab. Zdrenka. Siódmy referat, *Logika na ławie oskarżonych*, przedstawił ks. dr hab. Pawliszyn z Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. Podczas głównej części swojego wystąpienia rozważał możliwość negacji zasad logiki, przytaczając Bierdiajewa krytykującego Arystotelesa. Autor próbował także odpowiedzieć na pytanie: czy logika opiera się jego argumentom? Ósmy referat, *Antypozytywistyczny charakter filozofii Hoene-Wrońskiego*, omówił dr hab. Wiesław Wójcik, reprezentujący AJD. W słowie wstępnym nawiązał do filozofii Augusta Comte'a. Dalej zwrócił uwagę na kwestie roli filozofii, będącej narzędziem stosowanym w celu pogodzenia skrajnych poglądów, w tym politycznych. Dziewiąty referat, *Przyczyny i przejawy deprecjacji filozofii Stanisława Ignacego Witkiewicza*, zaprezentował dr Mariusz Oziębłowski, również pracownik naukowo-dydaktyczny AJD. W swoim odczycie dokonał ostrej krytyki twórczości Witkiewicza wzorem wielu uznawanych polskich uczonych, w tym Ingardena oraz Błońskiego. Na zakończenie swojego wystąpienia autor podkreślił, że analogiczne zarzuty stawiane Witkiewiczowi można skierować wobec każdej innej teorii filozoficznej.

Znamienne z punktu widzenia istoty tej konferencji naukowej były kolejne referaty. Ich treść wygłaszana w trakcie trzeciej części pierwszego dnia wpisywała się w nurt filozofii analitycznej i filozofii społecznej. Spotkaniu i dyskusji przewodniczył dr hab. Zdrenka. I tak, dziesiąty referat, *Kanoniczna czy apokryficzna pozycja teorii continuum w ontologii i teorii ruchu Arystotelesa?*, przedstawił dr Perek – pracownik naukowo-dydaktyczny AJD – akcentując metafizy-

kę Arystotelesa. Zdaniem filozofa, była ona zdeterminowana myśleniem czasów, w których filozof egzystował. Prelekcja stała się próbą zestawienia różnych teorii fizycznych z metafizyką wielkiego filozofa greckiego – Arystotelesa. Jedenaście referat, *Tomasz z Akwinu; persona non grata Uniwersytetu Paryskiego*, wygłosił dr Paweł Milcarek⁴. W swej zasadniczej części autor przytaczał przesłanki braku aprobaty św. Tomasza w środowisku Uniwersytetu Paryskiego. Dwunasty referat, *Na styku kanonu i apokryfu – A.N. Whiteheada próba odpowiedzi na pewne problemy filozofii nowożytnej*, zaprezentował lic. Maciej Olszowski z Uniwersytetu Jagiellońskiego, który podjął się obrony myśli Whiteheada, dość wnikliwie przytaczając jego poglądy dotyczące problemów filozofii nowożytnej.

Równie ważne dla tematyki podjętej w trakcie zorganizowanej konferencji naukowej okazały się obrady podjęte drugiego dnia spotkań. W piątek odbyło się 14 prelekcji podzielonych na trzy panele. Warto dodać, że referaty były prezentowane równoległe w odrębnych salach. Rozpoczęły się one o godzinie 9.00 słowami powitalnymi dr. hab. Murata oraz dr. hab. Wójcika, którzy przewodniczyli panelom.

Pierwszą referentką była mgr Patrycja Kowalik z Uniwersytetu Śląskiego, goszcząca z referatem *Sokrates w zupełnie nowej odsłonie, czyli filozofia tańca drogą do mądrości*. W mojej opinii autorka postawiła niekonwencjonalną tezę o filozofii tańca, który miałby być drogą do mądrości. Następnie dr Sebastian Gałęcki, pracownik naukowo-dydaktyczny AJD, występujący z referatem *The Great Books i tradycja*, przedstawił projekt tożsamy z pierwszą częścią nazwy tematu wystąpienia, który jest realizowany od kilku dekad na najlepszych uniwersytetach w Stanach Zjednoczonych. Jego podstawowym założeniem jest teza, iż współcześnie nie da się być przedstawicielem elity intelektualnej, nie znając podstawowych dzieł własnej cywilizacji. Następnie głos zabrał mgr Jerzy Krzakowski z Uniwersytetu Śląskiego, który wygłosił referat zatytułowany *Atopia Sokratesa a misja Jezusa – parallela czy curiosum?* Wypada podkreślić, że treść tego wystąpienia koncentrowała się wokół postaci Sokratesa i Jezusa, przy czym autor podjął się próby weryfikacji oraz falsyfikacji różnych poglądów, wraz z wyciągniętymi przez siebie wnioskami, jakoby analogia między życiem Jezusa i Sokratesa nie była przypadkowa. Jako kolejny wypowiedział się dr Ryszard Miszczyński z Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie, prezentując temat *W stronę nieklasycznej koncepcji podstaw matematyki Stanisława Leśniewskiego*. Referent dokonał analizy zagadnień logiczno-matematycznych u Leśniewskiego. Zdaniem autora, prezentowane symbole logiczne u filozofa kryją głębsze rozważania filozoficzne. Był to jedyny odczyt, którego treść wyraźnie separowała się względem nauk humanistycznych i przyrodniczych, a skoncentrowała się na zagadnieniach z zakresu nauk ścisłych.

Trzecią serię rozpoczął mgr Maksym Adameczak z Uniwersytetu Wrocławskiego – *Antoni Kępiński – filozof prowadzący praktykę psychiatryczną*. Przybli-

⁴ Prelegent nie wskazał afiliacji.

żył on poglądy zapomnianego oraz pozaortodoksyjnego w swoich przemysleniach filozofa i psychiatry – Kępińskiego. Nie może umknąć uwadze fakt, że autor próbował ukazać wątki etyczne oraz niedocenianą w Polsce antropologię medyczną Kępińskiego. Następnie wystąpił mgr Krzysztof Habdas⁵ z referatem *Potencjalna, wzajemna pomocniczość science-undergroundu, filozofii i biznesu na przykładzie nestinarstwa*. Autor zwrócił uwagę na eksperymentalność chodzenia i tańczenia na czerwonych żarach jako części programu „undergroundowych” badań nad osobliwościami fizycznymi zainicjowanymi w 1976 roku przez młodych astrofizyków z Uniwersytetu Warszawskiego. W dalszej kolejności głos zabrał dr Stanisław Ciupka z Akademii Techniczno-Humanistycznej w Bielsku-Białej, prezentując referat *Stosunek Ojców Kościoła i manichejczyków do apokryfów w czasach schizmy pryscylińskiej*. W swoim opracowaniu przybliżył on poglądy Rosi Bandotti, przedstawicielki apokryficznej coraz częściej sięgającej do etyki posthumanistycznej. Cenne uwagi wniosła także mgr Daria Chibner z Uniwersytetu Warszawskiego w referacie *Nowość jako kategoria kierująca życiem – droga Juliana Ochorowicza od szanowanego filozofa do wyklętego szaleńca*. Przedmiotowe wystąpienie wzorem wcześniejszego odczytu dotyczyło treści apokryficznych. Przybliżyło ono kierunek rozwoju koncepcji filozoficznych Juliana Ochorowicza. Według prelegentki, była to postać zapomniana i „wyklęta” ze względu na swoje zainteresowania niekanonicznymi dyscyplinami badawczymi, w tym mediumizmem czy hipnologią. Dalej w krótkim wystąpieniu wykład wygłosiła mgr Dorota Halina Kutyla z Uniwersytetu Warszawskiego, omawiając temat *„Utrzymanek własnego lokaja” i inni, czyli rzecz o Saint-Simonie i Proudhonie i kapitalizmie*. Uczestniczka konferencji przybliżyła słuchaczom intelektualną i życiową drogę dwóch „nadnormalnych” zbozczeńców⁶, do których należeli: Klaudiusz Henryk de Rouvroy de Saint-Simon oraz Pierre-Joseph Proudhon.

Przedostatni referat, *Od futurologii do metafizyki nauki – Aleksandra Bołdaczewa filozofia temporalna*, przedstawił mgr P. Lechowski, ostatni, zatytułowany *Urodzeni i nieujawnieni przestępcy w filozofii Cesare’go Lombroso i Bogusława Wolniewicza*, należał do mgr. Dawida Dziurkowskiego. Wymienieni uczestnicy spotkania reprezentowali AJD. Pierwszy z nich omówił filozofię rosyjskiego myśliciela Aleksandra Bołdaczewa, który w 2011 roku opublikował swoją teorię temporalności uwzględniającej syntezę subiektywizmu z relatywizmem. Drugi natomiast wykazał podobieństwa i różnice pomiędzy naukowym stanowiskiem Lombroso oraz prywatnymi poglądami Wolniewicza na temat urodzonych przestępców.

Przedsięwzięcie podsumował dr hab. Olech, który w słowach końcowych w imieniu organizatorów podziękował gościom za udział.

⁵ Prelegent nie wskazał afiliacji.

⁶ Według autorki referatu termin ten został wprowadzony przez Znanieckiego i dotyczy ludzi „atypowych”, których trudno zaklasyfikować społecznie i naukowo.

Podczas zorganizowanego spotkania przedstawicieli nauki poruszone zostały zagadnienia filozoficzne niejednokrotnie daleko odbiegające od treści wykładanych na polskich uczelniach. W trakcie wygłaszanych referatów uczestnicy wielokrotnie próbowali dokonywać metodologicznych syntez kilku nauk. Uznać zatem trzeba, że konferencja spełniła postawione przez organizatorów cele. Wyrażam także głębokie przekonanie, że w przyszłości podobne przedsięwzięcia będą inicjowane przez filozofów z Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie. Mam także nadzieję, że w kolejnych latach zagadnienia, którymi zajmuje się filozofia, wywołają jeszcze większe zainteresowanie, także wśród przedstawicieli innych, pozafilozoficznych nauk.